

“YEDİNCİ OĞUL”UN KALEMİNDEN

Ümit Tarı

PATİKA, Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 1922, Sayı 116

Bazı insanların yaşamlarını, anılarını okumak; onları daha yakından tanımının, yaşadıkları yerler ve dönem hakkında önemli ayrıntılar, gözlemler, saptamalarla aydınlanmanın, toplumsal gerçeklerle yüz yüze gelmenin çok ötesine götürür bizi. Okuduklarımız; umutsuzluğumuzun koyu karanlığından, düşsüzlüğümüzün sınırlayıcı çıkmazından çıkmamız, çıkabilmemiz için elimizden tutar, türlü yollar serer önümüze. Direnmenin, sorgulamanın, hem bireysel hem toplumsal örgütlü mücadelenin, okuyup araştırmanın, bilimi yol gösterici edinmenin bireyi, toplumu nerelere götürebileceğini, bunları gerçekleştirmenin asla olanaksız olmadığını gösterir bize.

“Kızıl Ordu Süvarisi Trabzonlu Hacı Hasan ve Yedinci Oğlu” (Hakkı Keskin, Cumhuriyet Kitapları, 1. Baskı, Eylül 2021), ilkin bunları düşündürdü bana.

Altı bölümden oluşan yapının ilk üç bölümünde Kızıl Ordu Süvarisi Trabzonlu baba Hacı Hasan’ın yaşamı, söyleşi biçiminde yer alıyor. Söyleşi, Almanya’ya oğlunu ziyarete giden Hasan Keskin’e oğlunun yönelttiği sorular ve yanıtlarından oluşuyor.

Hasan Keskin, sekiz yaşındayken bir dönem Bursa’da müderrislik yapan babasını yitirir. Annesi ve iki kardeşiyle yoksulluk içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. On üç yaşındayken bir altın lira karşılığında tütün demeti işlemek için Batum’a götürülür. 1913’te, Trabzon’un Of ilçesinin Alisinos (Uzuntarla) köyünden Batum’a giden 13-22 yaşları arasındaki 33 çocuktan biridir.

I. Dünya Savaşı başlayınca bir kısmı geri dönebilir ama o, dönemez. Ardeler kasabasında bir çiftlikte çalışmaya başlar. 1917’den sonra son derece zorlu yaşam koşullarına iç savaşın yarattığı korku ve endişe de eklenir. Zaman olur Kızıl Ordu saflarında Beyaz Ordu’ya karşı askerlik yapar, zaman olur esir düştüğü Beyaz Ordu’nun ağır koşullarına uyar. Çok becerikli, çalışkan, pratik zekâlı olmasına, Rusça, biraz da Rumca, bilmesine rağmen akıl almaz tehlikeler, hastalıklar, sıkıntılar yaşadığı, birkaç kez ölümlerle burun buruna da geldiği bu yıllar 1923’te Trabzon’a gelmesiyle geride kalır.

Yaşamının bu yeni sayfasında bambaşka serüvenler beklemektedir onu. Gönüllü olarak 32 ay askerlik yapar, Şeyh Said İsyanı’nın bastırılmasında görev alır. Askerlikten sonraki yaşam savaşı, uzun bir yolculuk öyküsüdür aynı zamanda. Trabzon-Of-Alisinos, Samsun-Karagöl, Trabzon-Maçka-Hamsiköy, Erzincan-Tercan-Sarıkaya/Mercan’dan geçerek yıllar sonra Bursa’da tamamlar yolculuğunu. Direnç, azim, cesaretin eşlik ettiği, “yedi oğul”un yetiştirildiği bu yolculuğa sığdırılanlar da başdöndürücü, şaşırtıcı, oldukça renklidir.

Kitabın sonraki bölümleri, Hakkı Keskin’in anılarından oluşuyor. Yedinci oğul olan Keskin, 1943’te, Hamsiköy’de dünyaya gelir, iki yaşına girdiği yıl, buradan ayrılıp Tercan’a göç ederler. (Hamsiköy’e olduğu gibi, Erzincan Tercan’a göçün nedeni de, Of’ta yaşanan büyük sel felaketidir. Tercan’ın değişik köylerine göç edenlere hükümet, 20 yıl süreli, çok uygun taksitle arazi vermiştir.)

Keskin, ilkokulu Tercan’ın Sarıkaya köyünde, ortaokulu Tercan’da okur. 1964’te Erzincan Lisesi’nden mezun olduktan sonra üniversite eğitimi için, Hamburg’a 38 km uzaklıktaki Elmshorn’da inşaat işçisi olarak çalışan iki ağabeyi ve kuzenlerinin yanına gider. Dil okulunun ardından Berlin Hür

Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirir. Aynı fakültede, 1976'da "Siyasal Bilgiler ve Ekonomi" doktorası yapar. Kendini geliştirmek için olağanüstü çaba harcadığı bu yıllarda bir yandan örgütlü mücadelenin içinde yer alırken bir yandan da türlü işlerde çalışır. (Hamburg Postanesi ve Limanı)

Almanya Türk Öğrenci Federasyonu'na başkan seçilir, Berlin Hür Üniversitesi, Almanya'daki 68 gençlik eylemlerinin merkezi konumundadır. Bu eylemlere aktif olarak katılır. Diğer yandan Türkiye ve Almanya'da yaşayan Türkler, temel konusunu oluşturmaktadır. Türkiye Hükümetini rahatsız etmektedir, bu. Dövizsiz özel öğrenci olmasına, henüz üniversiteyi bitirmemesine rağmen, onun ve dokuz öğrencinin askerlik için Türkiye'ye dönmesi istenir. Dönmeyince 16 Temmuz 1970'te Bakanlar Kurulu kararıyla T.C. vatandaşlığından çıkarılır. Keskin'in duruşu, tutumu, mücadelesinin öznelere düşünülüğünde karar hem düşündürücü hem de ironiktir. Türkiye'den, dünyanın dört bir yanından, tepki yağar bu karara. Özellikle Cumhuriyet gazetesi konuyu etkili biçimde gündemde tutar. (Danıştay'a dava açılır. Avukatları Uğur Mumcu ile Uğur Alacakaptan'dır. Danıştay kararı ile hakkı iade edilir. 16 Haziran 1972'de ikinci kez vatandaşlıktan çıkarılması da hakkının iadesiyle sonuçlanacaktır.) Bu kararı; dünyayla iletişim, dayanışma içinde olan Türkiye'deki 68 Kuşağı, Deniz Gezmişler de protesto eder. Bu noktada, başka bir kitaba bağlayarak, Denizlerle ilgili bir konunun altını çizmek istiyorum:

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamlarını önlemek için Berlin'de, Nisan 1972'nin son haftasında, tanınmış Alman profesörlerin de katıldığı 6 günlük bir açlık grevi yapılır, protesto yürüyüşü düzenlenir. Erdal Öz'ün "*Defterimde Kuş Sesleri*" (Can Yayınları, 10. Basım, Eylül 2020, İstanbul.) adlı yapıtındaki şu satırlarda belirtilen, bu eylemlerin bir parçası olsa gerek: "*Bugün bir ara Almanya'da temmuz ayı içinde Berlin Hür Üniversite profesörlerinden birinin onlarla ilgili bir protesto metniyle 32 Alman hukukçuyla avukatın ortak basın bülteni geldi. Toplanıp yüksek sesle okudular. Deniz çok sevindi.*" (s.146)

Keskin'in dernek etkinlikleri, diğer çalışmaları hız kesmeden, yoğun biçimde, Türkiye'ye kesin dönüş yaptığı 1977'ye dek sürer. Ülkesinde yaşadığı, karşılaştığı şeyler ilginç, çarpıcı, bir o kadar da can sıkıcıdır. Tüm girişimlerinin sonunda "Planlardaki Sanayileşme Politikaları" Kariyer Uzmanlık Tezi DPT'de (Devlet Planlama Teşkilatı) kabul edilir, 2 Ocak 1979'da uzman olarak göreve başlar. Türkiye hızla 12 Eylül karanlığına doğru ilerlerken bilinç, sorumluluk, titizlik ve gayretle çalışmalarını sürdüren Keskin, "*olacakları önceden görerek, değerlendirek*" 4 Ocak 1980'de, Berlin'e döner.

Yaşamının bundan sonrasında gerçekleştirdiklerinin, öncesinde olduğu gibi, bir yazının oylumuna sığdırılabildiği olanaksız, bir o kadar da değerli ve önemli:

Halkçı Devrimci Federasyonu ve Sosyal Demokrat Halk Dernekleri Federasyonu'nun örgütlenme çalışmaları, Berlin Kamu İdaresi Yüksekokulu'nda bilimsel uzman ve içişleri senatörü danışmanlığı, Uygulamalı Hamburg Üniversitesi Sosyal Pedagoji Fakültesi'nde Siyasal Bilgiler ve Göç Politikası kürsüsünde öğretim üyeliği, Alman kökenli olmayan ilk kişi olarak Hamburg Eyalet Parlamentosu'nda milletvekilliği (Eylül 1993-1997), 2005-2010 yıllarında Almanya Parlamentosu milletvekilliği, aynı zamanda Avrupa Parlamenterler Komisyonu milletvekilliği, Hamburg Türk Toplumu ile Almanya Türk Toplumu kuruculuğu... Keskin, bir yandan Almanya'da yaşayan Türklerin, diğer azınlıkların uğradığı haksızlık ve saldırılara karşı hem örgütlü hem bireysel bir mücadele sürdürürken bir yandan da onların türlü sorunlarının çözümü için yoğun bir çaba harcamaktadır. Göç ve uyum sorunları, politikaları; eşit haklar, toplumsal uyum; göçmenlere seçme ve seçilme hakkının verilmesi, ana dili dersi alma hakkı, çocuklara vize uygulaması, ırkçı saldırılar, Türk ve Türkiye düşmanlığı, vatandaşlık yasası çalışmaları... bu yoğun çabanın göstergeleridir. Tüm bunların yanı sıra Türkiye'deki gelişmeler her zaman gündeminde olmuştur: Kıbrıs Barış Harekâtı, Sivas Katliamı, 99 depremi, yeşil sermaye ve Deniz Feneri Skandalı, Türkiye'nin AB üyeliği... 29 Nisan 2009'da, AB konusundaki tutumu nedeniyle Başbakan

Erdoğan'a; 23 Şubat 2020'de ırkçılığın önlenmesine ilişkin Merkel'e yazdığı mektuplar; duruşunu, konumunu yansıtan sayısız örnekten yalnızca ikisidir.

Anlatılanların içinde doğal olarak tanıştığı, görüştüğü, iletişim içinde olduğu insanlar; gezilen, görülen yerler; serüvenler, yayınlar, etkinlikler... yer alıyor. Buna; özel yaşamına, ailesine ilişkin çok sınırlı ayrıntı verildiğinin dikkatimi çektiğini eklemek isterim.

Yayımlanmış bilimsel, akademik onlarca yazısı ve yüksekokullarda yaygın olarak okutulan “*Yeni Vatan-Uyum Politikasının Bilançosu*” (Wiesbaden, 2005) adlı yapıtından söz ettiği bölümde paylaştığı bilgiler, içerikleri de göz önünde bulundurulduğunda yalnızca Almanya ve Türkiye için değil, dünya için verilen büyük emeği de ortaya koyuyor:

“-Basınla söyleşilerim: 772

-Basın açıklamalarım: 308

-Basında çıkan yazılarıım: 86

-Konuşmacı olduğum konferanslar: 275

-Katıldığım hafta sonu seminerleri: 56

Cumhurbaşkanları, bakanlar ve siyasi parti yetkilileriyle görüşmeler: 32.”

Ülkemizdeki kimi politikacı ve akademisyenlerin dikkatine sunuyorum dersem konu dışına mı çıkmış olurum! Kitapta dünle ilgili aktarılanların çoğunun, günceli de düşündürüp sorgulattığına, güncelden soyutlanamayacağına bağlayarak sürdüreyim sözü.

Olağanüstü titiz bir arşivci olan Keskin'in pırıl pırıl bir Türkçesi var. Ayrıntıların yoğunluğunun yarattığı duraklamalar, bu yüzden okuma akışınızı durdurmuyor. İlgiyle, merakla sürdürebiliyorsunuz okumayı.

Yazımı, “Arkama Baktığımda” bölümünden bir alıntıyla noktalamak istiyorum:

“Amacım, insanlığın ortak mirasına katkıda bulunmaktır. Bunu ne denli başardığımı yazdıklarımla anlatmaya çalıştım. İnsanlık tarihi, ona nice güzellik tohumları ekenler ile onu cehenneme çevirenlerin mücadeleleriyle doludur. Önemli olan, doğru zamanda, doğru yerde olmak ve insanlık adına doğru olanı yapabilmektir.”

Keskin'in amacına ulaşma yolculuğuna okur olarak tanıklık etmek, mutluluk ve heyecan vericiydi!